

Тенденції та динаміка комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку

Тамара Піроженко

доктор психологічних наук,
професор

Ірина Сорока

кандидат психологічних наук,
доцент

У статті представлена характеристика комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини в єдності поведінкових, пізнавальних, творчих якостей. Здійснено інтеграційний підхід до оцінки стану особистісної активності та самореалізації дитини через генезис мови. В роботі аналізуються критеріальні оцінки, діагностична експертиза рівня мовного розвитку дитини з позиції комунікативного спрямування, авторська методика обстеження в єдності емоційно-вольових, когнітивних, творчих якостей мовлення. Проаналізовано базові підстави комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей у взаємозв'язку складових характеристик конативного, когнітивно-лінгвістичного, особистісного рівнів, узагальнені вікові закономірності розвитку компетентності дитини у сфері мовної комунікації. Конативні досягнення молодшого дошкільника забезпечують формування таких особистісних якостей як комунікативна спрямованість до навколишнього світу, відкритість досвіду дорослих і однолітків, що, в свою чергу призводить до зростання когнітивної складності мовної поведінки дитини середнього дошкільного віку. Когнітивно-лінгвістичний рівень досягнень дитини пов'язаний із засвоєнням відносин «людина-ситуація» і відносин «лінгвістична форма-значення». Мова стає об'єктом маніпуляції і усвідомлення. Сформованість різних форм мовних висловлювань, адекватних ситуації і партнерському оточенню, забезпечує дитині реалізацію потреб спілкування, подальший розвиток і ускладнення ділових і пізнавальних форм взаємодії, розвиток способів і процесів мислення, творчість в мовному спілкуванні. Порівняльний аналіз психічної зрілості дітей дошкільного віку в експериментальних та контрольних групах дозволяє припустити, що розвиток основних комунікативних і мовних якостей у різні вікові періоди лягає в основу гармонійного розвитку особистості, оскільки воно виявляє потенційні здібності дитини.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєвий розвиток, конативні, когнітивно-лінгвістичні, особистісні якості мови, мовна компетентність.

Тенденции и динамика коммуникативно-речевого развития ребёнка дошкольного возраста

Тамара Пироженко
доктор психологических наук,
профессор

Ирина Сорока
кандидат психологических наук,
доцент

В статье представлена характеристика коммуникативно-речевого развития ребенка в единстве поведенческих, познавательных, творческих качеств. Описан интеграционный подход к оценке состояния личностной активности и самореализации ребенка через генезис языка. В работе анализируются критериальные показатели, диагностическая экспертиза уровня речевого развития ребенка с позиции коммуникативного направления; представлена авторская методика диагностики в единстве эмоционально-волевых, когнитивных, творческих качеств речи детей дошкольного возраста. Проанализированы базовые основания коммуникативно-речевого развития детей во взаимосвязи составляющих характеристик коммуникативного, когнитивно-лингвистического, личностного уровней, обобщенные возрастные закономерности развития компетентности ребенка в сфере языковой коммуникации. Коммуникативные достижения младшего дошкольника обеспечивают формирование таких личностных качеств как коммуникативная направленность к окружающему миру, открытость опыту взрослых и сверстников, что, в свою очередь приводит к росту когнитивной сложности речевого поведения ребенка среднего дошкольного возраста. Когнитивно-лингвистический уровень достижений ребенка связан с усвоением отношений «человек-ситуация» и отношений «лингвистическая форма-значение». Язык становится объектом манипуляции и осознания. Сформированность различных форм речевых высказываний, адекватных ситуации и партнерском окружению, обеспечивает ребенку реализацию потребностей общения, дальнейшее развитие и усложнение деловых и познавательных форм взаимодействия, развитие способов и процессов мышления, творчество в речевом общении. Сравнительный анализ психической зрелости детей дошкольного возраста в экспериментальных и контрольных группах позволяет предположить, что развитие основных коммуникативных и языковых качеств в разные возрастные периоды ложится в основу гармоничного развития личности, поскольку оно обнаруживает потенциальные способности ребенка.

Ключевые слова: коммуникативно-речевое развитие, конативного, когнитивно-лингвистические, личностные качества языка, языковая компетентность.

Tendency and Dynamics of Communicative-Speech Development of a Preschool Age Child

Tamara Pirozhenko
Dr. in Psychology,
Professor

Iryna Soroka
Ph.D. in Psychology,
Assistant Professor

The article presents the characteristic of communicative-speech development of a child in the unity of behavioural, cognitive, and creative qualities of speech. An integrated approach to assessing the state of personality activity and the child's self-realization through the genesis of speech has been implemented. Criterion estimations, diagnostic examination of the level of speech development of the child from the position of the communicative direction, the authors' method of examination in the unity of emotionalvolitional, cognitive, and creative qualities of speech are presented in this work. The basic foundations of the communicative-speech development of the child in the interrelation of the components of the characteristics of the conative, cognitive-linguistic, personal levels are analyzed, the age peculiarities in the development of competence of the child in the sphere of speech communication are generalized. Conative achievements of the junior preschool child provide the formation of such personality traits as a communicative orientation to the surrounding world, openness to the experience of adults and peers, which lead to an increase in the cognitive complexity of speech behaviour of children of middle preschool age. The cognitive-linguistic level of the child's achievements is associated with the assimilation of the relations between «man-situation» and the relations «linguistic form-significance». The language becomes the object of manipulation and awareness. The formation of various forms of speech expressions, adequate to the situation and partner environment, provides the child with the realization of the needs of communication, the further development and complexity of cognitive forms of interaction, the development of ways and processes of thinking and creativity in speech communication.

Key words: communicative-speech development, conative, cognitive, linguistic and personal qualities of speech, language competence.